

پرورش مهارت‌های اساسی در کودکان

Doranetalayi.ir

دوران طلایی

تحقیقات زیادی اهمیت آموزش های دوران کودکی را به ما یادآوری می کنند ، مهارت هایی که یادگیری و تقویت آنها علاوه بر پرورش یک کودک با اعتماد به نفس که به راحتی از عهده نیازمندی های فعلی خود در زندگی روزمره بر می آید ، تا حد بسیار زیادی ضامن موفقیت بیشتر او در مدرسه نیز خواهند بود .

محیط زندگی به طور طبیعی خود بهترین آموزگار انسان است و با چالش هایی که بر سر راهش قرار می دهد ، او را به جلو و به سمت یادگیری مهارت های مورد نیازش پیش میراند.

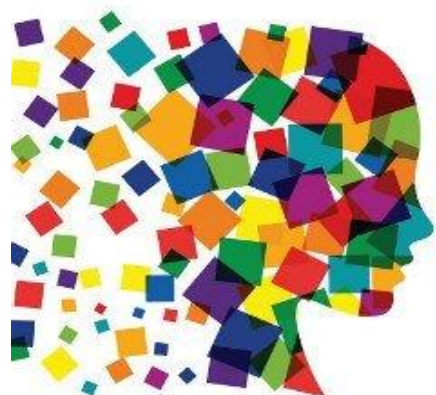
طبیعت با قرار دادن چند ویژگی در ذات انسان ، راهکارهایی برای کسب مهارت های مورد نیاز در وجود او ایجاد کرده است .

علاقه ذاتی انسان به کشف ناشناخته ها ، عشق به یادگیری ، آموزش پذیری و کنجکاوی از جمله این موارد هستند .

این ویژگی ها به همراه ابزارهای جسمی و ذهنی دیگری که انسان در اختیار دارد ، سبب می شوند تا او بتواند نیازهای خود را تشخیص داده و به یادگیری و تمرین مهارت های مورد نیاز خود بپردازد .

یادگیری این مهارت ها از بدو تولد و در مواردی حتی پیش از آن و در دوران جنینی آغاز می شود اما آنچه اهمیت دارد این است که اولاً

نمی توان هیچ مد نهایی و نقطه پایانی برای میزان توانایی که انسان می تواند در مورد یک مهارت خاص به دست آورد ، متصور شد و ثانیاً این فرایند تا پایان عمر انسان ادامه می یابد .

حال پرسشی که مطرح می شود این است که اگر زندگی و طبیعت خود به خود مهارتهایی را به انسان می آموزد لزوم و اهمیت یاددهی یک سری از مهارت ها به کودکان یا حتی بزرگسالان در چیست ؟

نخست آنکه بسیاری از مهارت هایی که امروزه توسط ما بدیهی فرض شده و مورد استفاده مان هستند ، حاصل تکامل و اصلاح آنها در طول هزاران سال به صورت نسل به نسل بوده و نمی توان انتظار داشت که هر انسانی در طول میات خود با آزمون و خطا به یادگیری آنها از صفر تا به امروز برسد (که البته یکی از درست ترین و بنیادی ترین راههای یادگیری یک موضوع ، گذشتن از مسیری است که انسان در طول قرن ها برای یافتن و درک و فهم یک موضوع از آن گذشته است و وظیفه

یک آموزش دهنده خوب هم هدایت افراد به این مسیر برای کشف شخصی هر موضوع می باشد نه صرفاً انتقال یافته های قبلی به آنها)

و دوم آنکه شرایط زندگی امروز ، نگرش و دیدگاههای والدین و بسیاری موارد دیگر سبب شده اند که خود ما سد راه طبیعت برای انجام وظیفه اش شویم . نگرانی های زیاد والدین از دست زدن کودکان به تجربه های جدید ، که سبب می شود اجازه انجام یک سری از کارها را به آنها ندهیم و فضاهای محدود و بسته زندگی ، بدون وجود تمرینات هیجان انگیز برای کودکان در جهت برانگیختگی ، کشف و یادگیری ، دو مورد از اساسی ترین موانعی هستند که ما بر سر راه این فرایند طبیعی قرار داده ایم . چه ما برای این اقدامات یا نوع نگرش خود ، دلایل روشن و کافی داشته باشیم و چه به اجبار اسیر آن شده باشیم در هر صورت بایستی به دنبال جبران این کمبود در زندگی کودکان خود باشیم .

بنابراین ما باید در پی فراهم کردن شرایط و امکانات لازم و قرار دادن کودکان در موقعیت های مصنوعی مشابهی باشیم که نتیجه نهایی آن، کسب و پرورش همان مهارت هاست .

در واقع از گذشته تا امروز مراکز و محیطهای آموزشی نیز بر پایه همین تفکر شکل گرفته اند و در هر زمان به انتقال و آموزش مهارتهای خاصی ، مرتبط با نیازهای زمانه خود ، اقدام کرده اند .

ویژگی اصلی مهارت هایی که باید در کودکان تقویت نمود، چیست ؟

همانطور که قبلاً اشاره شد ،
مهارت هایی که علاوه بر کاربرد
زیاد در زندگی ، سبب کسب
نتایج بهتر در مدرسه و همچنین
افزایش استقلال فردی و به تبع

آن افزایش اعتماد به نفس در کودکان می شوند از اهمیت بیشتری
برخوردارند .

همچنین ، مهارت هایی که زیربنای یادگیری سایر مطالب آموزشی و
مهارت های ثانویه ای هستند که ممکن است فرد در آینده با آنها
مواجه شود و توانمندی در آنها سبب می شود که کودک به فردی
آموزش پذیر در همه ابعاد تبدیل شود .

فردی که هر گاه در هر برهه از زندگی، لزوم یادگیری مهارت جدیدی را در
خود احساس کرد ، اعتماد به نفس کافی و ابزار ذهنی و جسمی لازم برای
آن آموزش را در اختیار داشته باشد .

این ویژگی به خصوص در زمان ما به دلیل سرعت بالای تغییرات و رشد شتابان علم و تکنولوژی از اهمیت بیشتری برخوردار است .

شاید در سده ها یا دهه های پیشین ، می توانستیم نیازهای آینده کودکان را پیش بینی و مهارت های لازم را به آنها آموزش دهیم ولی امروزه نمی توان حتی احتمال داد که کودک امروز، ظرف چند سال آینده و تا رسیدن به سنین جوانی و بزرگسالی با چه مواردی روبه رو خواهد شد و چه نیازهایی خواهد داشت و این موضوعی است که باید در آموزش های خود به کودکان همواره مدنظر داشته باشیم .

چه مواردی جزء مهارت های اصلی برای کودکان محسوب می شوند؟

در این قسمت بعضی از مهم ترین مهارت های دارای ویژگی های ذکر شده ، آورده شده است :

مهارت های حرکتی ، مهارت های ذهنی پایه ، مهارت های ادراکی، مفاهیم پایه (ریاضی و سایر علوم)، مهارت های زبانی، مهارت های اجتماعی و مهارت های فکری ...

این عناوین بسیار کلی بوده و هر یک از آنها شامل زیرشاخه های گسترده دیگری هستند. همچنین می توان به این فهرست موارد مهم دیگری را نیز افزود که باید به صورت جداگانه و یا در تلفیق و همزمان با موارد بالا به کودکان آموزش داده شوند.

معرفی مهارت ها :

مهارت های حرکتی :

این مهارت در واقع به استفاده ماهرانه از اندام های بدن و توانایی حرکت دادن بخش های مختلف آن اشاره می کند و فعالیت های آن در دو گروه اصلی مهارت های حرکتی درشت و ظریف جای می گیرند.

فعالیت های حرکتی درشت همان طور که از نامش پیداست به حرکت دادن اندام های درشت تر بدن مانند سر ، پاها ، بازوها ، تنه و ... اشاره

دارد و اعمالی مانند راه رفتن ، دویدن و پریدن ، پرتاب کردن و گرفتن و همچنین حفظ تعادل بدن را می توان در این دسته قرار داد .

و اما فعالیت های حرکتی ظریف به حرکات اندام های ظریفی همچون

مچ دست و انگشتان اطلاق می گردد،

بالا بودن سطح توانایی فرد در این

مهارت می تواند نوید دهنده داشتن

یک خط زیبا برای نوشتن و یا توانایی

مطلوب در انجام کارهای مختلفی باشد

که با دست انجام می شوند . اعمالی همچون نوشتن ، ترسیم کردن ،

طراحی کردن ، قیچی کردن ، دوفتن ، گره زدن ، پیچاندن و ...

مهارت های ذهنی و شناختی پایه :

مهارت هایی مانند حافظه ، دقت ، توجه و تمرکز مهارت هایی هستند

که ارزش آن ها چه در یادگیری و چه در زندگی (روزمره بر کسی پوشیده

نیست ، همه این مهارت ها را می توان با تمرین مناسب و تمرینات

کارآمد تقویت نمود و سطح

توانایی در آن ها را به ویژه در

کودکان افزایش داد. همه اینها از

مهارت های بنیادین و زیربنایی

برای موفقیت در یادگیری عمیق و پایداری هر موضوع آموزشی هستند ، بنابراین در موفقیت تمصیلی دانش آموزان تاثیر به سزایی دارند؛ و همچون اکثر قابلیت های دیگر، بهترین زمان برای برای شروع کسب مهارت و بالا بردن توانایی در آنها، دوران کودکی است .

مهارت های ادراکی :

درک همه ما انسان ها از جهان پیرامون مان به واسطه دریافت هایی است که توسط حواس پنجگانه خود به دست می آوریم . افزایش حساسیت و توانایی در زمینه ادراکات حسی و هماهنگ سازی حواس

گوناگون با یکدیگر و با اندام های مختلف ، لازمه بسیاری از امور روزمره و نیز از عوامل موثر بر یادگیری مطالب درسی می باشند . به عنوان مثال توجه و حافظه دیداری و هماهنگی دیداری حرکتی(بین چشم و دست) در هنگام انجام فعالیت هایی مانند (رونویسی و توجه و حافظه شنیداری و هماهنگی شنیداری حرکتی)(بین گوش و دست) در نوشتن املا، در انجام مطلوب این تکالیف از اهمیت به سزایی برخوردارند . قرار دادن کودکان در معرض محرک های حسی گوناگون و ترتیب دادن

فعالیت های مختلف در این زمینه می تواند سبب افزایش سطح این مهارت ها در آنان گردد .

مفاهیم پایه (ریاضی و ...):

ریاضی از جمله مطالبی است که غالباً به دلیل شیوه های غلط آموزشی و ایجاد نشدن درک کافی نسبت به مباحث آن، همواره از موضوعات چالش برانگیز برای دانش آموزان بوده

است . برای یادگیری عمیق هر مبحث ریاضی، پیش زمینه های ضروری ای وجود دارند که در صورت کسب آن ها و با گذر از مسیر درست یادگیری می توان شیرینی و لذت ناشی از دریافت و فهم آن موضوع را چشید .

مطالبی که به طور معمول در زمره درس ریاضی برای کودکان طبقه بندی می شوند را می توان در دو گروه دسته بندی کرد :

بخش بزرگی از ریاضیات مدرسه به مفهوم عدد و سایر مطالب مربوط به آن مانند محاسبات و تکنیک های آن می پردازد و بخش دیگر آن شامل مفاهیم بیشتر فیزیکی ای همچون طول ، سطح ، حجم ، زمان ، جرم و... است که هر یک از آن ها کمیت هایی هستند که علاوه بر مفهوم اصلی و اساسی خود که جدا از ریاضیات قابل درک و فهم است،

به دلیل ماهیت خود ، قابل اندازه گیری و محاسبه بوده و با حلقه ی اعداد و ارقام و محاسبات به ریاضی پیوند خورده اند .

به دلیل اهمیت موضوع لازم است توضیح بیشتری در زمینه نقش بزرگسالان در یادگیری و علاقمندی به مفاهیم مرتبط با درس ریاضی و در کل مفاهیم پایه ارائه نمایم .

اگر به کودکان کمک کنیم تا هر یک از این مفاهیم را از سنین کودکی و قبل از ورود به مدرسه تجربه و درک نمایند و به دور از اعداد و ارقام و تکنیک های محاسباتی که اکثر ما ریاضی را فقط به آن می شناسیم ، با اساس این موضوعات آشنا شده و بستر مناسبی در ذهن کودکان

فراهم کنیم ، می توان پیش بینی کرد که یادگیری ریاضی یکی از آسان ترین و جذاب ترین فعالیت های مدرسه برای کودکان خواهد شد . توجه داشته باشید که این موضوع حتی در یادگیری عدد و مفهوم اصلی آن نیز صدق می کند ، ما باید بدانیم که یادگیری مفهوم عدد چیزی بسیار مهم تر و فراتر از یادگیری شکل و نماد اعداد یا شمارش و دانستن ترتیب آن هاست .

تجربه های ساده روزمره و سر و کار داشتن با اشیاء مختلف خود به خود زمینه فهم بسیاری از موضوعات اصلی ریاضی و اصولا مفاهیم پایه ی ارزشمند را فراهم می نماید .

نقش بزرگسالان در این زمینه هدایت کودکان به مسیر درست و جلب توجه آنان در مواقع ضروری با روشهای مختلفی مانند طرح یک پرسش هوشمندانه و چالش برانگیز یا واگذاری یک وظیفه کوچک به آنهاست. برای مثال هنگامیکه کودک مشغول بازی با چند تکه نخ یا چوب شده است می توان او را با طرح سؤالی مرتبط یا قرار دادن در موقعیتهایی خاص به سمت درک مفهوم طول هدایت کرد .

کودکی که به طور تجربی و به شکل غیرمستقیم با معنای کوتاهی ، بلندی و مقایسه طول ها آشنا شده باشد در دوران مدرسه بهتر می تواند از عهده درک و فهم مطالب مربوط به مفهوم طول برآید و ارتباط بین واحدهای اندازه گیری و تبدیل آن ها را دریافته و مسائل عددی و محاسباتی مربوط به آن را حل کند .

این موضوع ، درباره همه مفاهیم موجود در کتاب های ریاضی و علوم مدرسه از مفهوم عدد گرفته تا طول و مساحت و جرم و حجم و چگالی و ... کارساز است .

مهارت های زبانی :

زبان یک فرایند طبیعی انسانی و از مهم ترین راه های ارتباطی است و مهم تر آنکه، زبان ، مبنای تفکر انسان است ؛ ما حتی هنگامیکه حرف

نمی‌زنیم در حال فکر کردن به وسیله واژه‌ها و ساختار زبان مادری مان هستیم .

یادگیری زبان به معنای یادگیری قراردادهای کلامی و نوشتاری یک زبان و توانایی درک و استفاده صحیح و موثر از آن است و در آموزش به کودکان چهار مهارت شنیدن، سخن گفتن، خواندن و نوشتن را شامل می‌شود که هر یک به ترتیب پیش نیاز مهارت بعدی بوده و در نهایت به صورت تلفیقی، کل مهارت زبانی را ایجاد می‌کنند .

از آنجا که زبان نقش ویژه‌ای در ارتباطات اجتماعی ، دریافت و انتقال اطلاعات، تفکر، یادگیری و ... بر عهده دارد توانا ساختن کودکان در این

زمینه بسیار حائز اهمیت بوده و به ویژه در دوران ما یکی از عوامل بسیار مهم در موفقیت های فردی، شغلی و اجتماعی به حساب می آید.

تمرین های مناسب جهت تقویت هر یک از ابعاد چهارگانه زبان و افزایش گنجینه ی لغات موجود در حافظه کودک و زمینه سازی جهت بروز خلاقیت کودک در استفاده از این واژه ها از وظایف بزرگسالان آموزش دهنده به کودک، به حساب می آید که بایستی با تمرینات مناسب سطح توانمندی کودک را در این زمینه افزایش داد.

مهارت های اجتماعی :

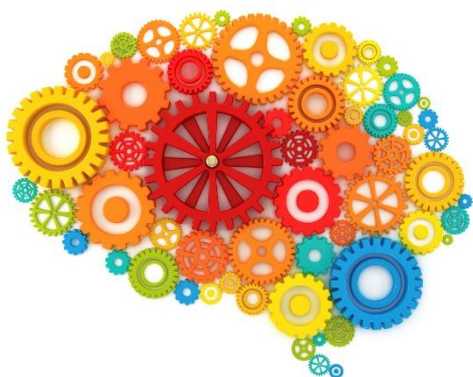
مجموعه ای از رفتارهای کلامی و غیرکلامی هستند که از محیط کسب شده و در تعامل فرد با سایرین اهمیت پیدا می کنند. شناخت روحیات و احساسات

درونی خود و دیگران و توانایی برخورد صحیح با آن ها و تعامل سالم با

دیگران از جمله موارد مربوط به مهارت های اجتماعی به حساب می آیند .

این مهارت، در همه دوران ها و به ویژه در عصر حاضر از عناصر اصلی تضمین کننده موفقیت یا شکست افراد و حتی جوامع محسوب می شود و نیازمند صرف زمان و انرژی کافی برای پرورش آن در افراد خصوصاً در کودکان است .

مهارت های فکری :

مسئله مهمی که در آموزش به کودکان نباید از آن غافل شد آن است که پرورش سایر مهارت ها ، بدون تقویت مهارت های فکری در کودکان ، کاری عبث و بیهوده است .

این مهارت همان چیزی است که سبب می شود کودک به یک انسان متفکر و هوشمند تبدیل شود و در همه ابعاد زندگی خود از این مهارت اساسی و فوق العاده مهم بهره برداری کند .

اندیشیدن ، تحلیل و استدلال مهارت هایی هستند که باید در تمامی آموزش ها مورد توجه قرار گیرند زیرا علاوه بر تقویت قوه تفکر، سبب بالاتر رفتن کیفیت سایر مهارت ها نیز می گردد .

کودکی که برای یادگیری خواندن و نوشتن با هدایت یک بزرگسال ، همانند یک کاشف باستان شناس ، به رمزگشایی از نمادهای نوشتاری خط و زبان می پردازد و یا می آموزد که به موضوعات علمی یا درسی ، به شیوه پژوهشگران یا دانشمندان آن علم بنگرد ، بیندیشد و سپس بیاموزد ، علاوه بر افزایش لذت یادگیری و ارضاء میل درونی و انسانی خویش، از غنا و عمق بیشتری در یادگیری و به خاطر سپاری آن موضوع بهره مند می شود و امکان استفاده ماهرانه تر از موضوعی که خودش کشف کرده و همچنین به کار بردن این شیوه در سایر ابعاد زندگی و دیگر آموزش هایش را می یابد .

امتملاً نیاز به توضیح تفاوت های ایجاد شده در این کودکی با کودکی نیست که فقط با تدریس مستقیم آموزگار و با تکیه بر حافظه و با روش تکرار

و تمرین (که یکی از نازل ترین روشهای یادگیری است) خواندن و نوشتن را فراگرفته است و یا اطلاعات قبلاً کشف شده توسط دیگران را برای مدت نسبتاً کوتاهی (شاید فقط تا پایان همان سال تحصیلی) در حافظه اش تلبار کرده باشد .

یافتن شیوه های آموزش مبتنی بر تفکر در هر موضوع ، تنها نیازمند صرف خلاقیت توسط بزرگسالان آموزش دهنده اعم از والدین ، مربیان و آموزگاران است .

موثرترین راه آموزش این مهارت ها به کودکان چیست؟

آموزش به شیوه گذشته ، غالباً بر پایه انتقال اطلاعات و ذخیره آنها در حافظه افراد ، استوار بوده است در حالیکه روش های نوین آموزشی بر

یادگیری به شیوه کشف شخصی موضوع ، تاکید ویژه ای دارند .

در واقع ما بایستی به عنوان والدین ، آموزگار ، مربی و ... ،

او را به مسیر دریافت و کشف مطلبی که قرار است آن را یاد بگیرد ،
هدایت نماییم .

این شیوه درست آموزش است که تعریفش با تعریف گذشته آن
(یعنی تدریس) و نتایجش با نتایج شیوه ای که متأسفانه همچنان در
بین ما رایج است، تفاوت های چشمگیری دارد .

آموزش به کودکان باید در چه قالبی به آن ها ارائه شود؟

اصولاً بهترین و تاثیرگذارترین نوع آموزش به انسان ، شیوه آموزش

غیرمستقیم است و باید تا حد امکان در
قالب فعالیت های مورد علاقه فرد ارائه
گردد ، این مسئله هنگامی اهمیت
بیشتری پیدا می کند که در این امر با
یک کودک فردسال طرف هستیم .

شناخت ویژگی های عمومی دوران کودکی و نیز توجه به علایق و ویژگی
های شخصی و تفاوت های فردی هر کودک، کمک شایانی به یافتن
شیوه های موثرتر دارد .

یکی از تأثیرگذارترین این راهکارها ، آموزش در قالب بازی است . پژوهش های زیادی نقش بازی در افزایش علاقمندی و نیز یادگیری عمیق تر موضوعاتی که به این وسیله به کودکان آموزش داده شده اند را، اثبات می کنند .

بنابراین برای یاد دادن هر مطلب جدید و یا تمرین دوباره یک موضوع تکراری، باید به دنبال یافتن یک شیوه غیرمستقیم در قالب یک فعالیت یا بازی جذاب برای کودک باشیم.

اما از آنجا که بازی از دید بسیاری از بزرگسالان صرفاً یک فعالیت سرگرم کننده محسوب شده و از سویی به یک سری از فعالیت های حرکتی و یا فکری مشخص اطلاق گردیده است ، شاید لازم باشد تا دیدگاه وسیع

تری نسبت به ارزش و امکان ایجاد تنوع در آن، پیدا کنیم تا بتوانیم در جهت پیشبرد اهداف آموزشی از آن بهره ببریم .

هنگامیکه هدف ما یاد دادن املاي درست کلمات به کودکان است ، ایجاد تنوع در ابزار نوشتن (از نوشتن با آب یا شن گرفته تا نوشتن با انگشت بر روی سطوح مختلف و ...) یا خلق یک فعالیت یا موقعیت جذاب و هیجان انگیز در یک فضای باز توأم با فعالیت بدنی و بازی ، بسیار کارآمدتر از مپس کودکی در اتاق یا کلاس درس و وادار ساختن او به نوشتن های مکرر و کسالت آور است .

سفن پایانی :

ظرفیت انسان برای افزایش توانایی های خود در ابعاد گوناگون بی انتهاست و کودکی یکی از ارزشمندترین دوره های زندگی برای شروع یادگیری و تثبیت آموخته ها به شمار می رود.

با صرف کمی زمان و موصله می توان از این دوران سکویی برای پرتاب کودکان به سمت آینده ای روشن و موفق ساخت .

آموزش مهارت های ارزشمند به کودکان با توانا ساختن کودک از سویی و با شکل دهی خودپنداره مثبت در او ، از سوی دیگر می تواند در تمامی جنبه های زندگی آنان ، از مسائل تحصیلی، شخصی، ارتباطی و اجتماعی

گرفته تا مسائل شغلی ، مالی و مس رضایتمندی از زندگی، تاثیرگذار باشد و او را به انسانی هوشمند و توانا که از اعتماد به نفس و عزت نفس بالا و احساس خودارزشی کافی برخوردار است تبدیل نماید. بیاید این دوران طلایی و ارزشمند را غنیمت شماریم ...

ملیحه پورنامداری

فردادماه 98

برای آشنایی با روش های افزایش این مهارت ها و مطالب آموزشی بیشتر برای کودکان، به سایت [دوران طلایی](http://Doranetalayi.ir) مراجعه نمایید.

Doranetalayi.ir